

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola
„A kormányzás területi, történeti és társadalmi dimenziói”
Politikatudományi Program

Regionalizmus és területi politika a Balaton térségében

A doktori értekezés tézisei

Készítette:
Kabai Gergely

Témavezető:
Pálné Kovács Ilona
egyetemi tanár
MTA levelező tagja

Pécs, 2016.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
I. A téma ismertetése, a témaválasztás indoklása.....	3
II. Kutatási kérdések és hipotézisek.....	6
III. Kutatási módszerek	7
IV. A disszertáció eredményei	8
V. A tézisekben felhasznált irodalom és egyéb források	17
VI. A dolgozat témakörében megjelent saját publikációk, előadások.....	19

I. A téma ismertetése, a témaválasztás indoklása

Magyarországon a 2010-es kormányváltást követően a régiók létrehozásának ügye, a regionalizáció kérdése úgy tűnik tartósan lekerült a hazai területpolitika napirendjéről. Egy több mint két évtizedes vita ért nyugvópontra azzal, hogy a magyarországi területi (igazgatási és önkormányzati) középszint, a történelmi hagyományokat követve, a megye maradt. Igaz, a megye korábbi funkciói átalakultak: az önkormányzatiság, az intézményfenntartás területéről részben áttérve, a középszintű igazgatási és 2014-től a fejlesztéspolitikai rendszerben kapott feladatokat.

Az európai területi politikában is módosult a régiók szerepe. Az évtizedekig alkalmazott szemlélet mellett, amely a kiegyenlítés célját követve egyfajta univerzalizmussal nagy térségekben gondolkodott, az utóbbi években egyre inkább a lokális szintér, a közösségek, az alulról építkezés szerepének a hangsúlyozása is helyet kapott. Ebben a folyamatban mérföldkő volt az *OECD* (2006) tanulmánya, amely a korábbi ágazati megközelítések helyett az új vidék paradigma értelmében már a *helyet* tette a figyelem és fejlesztések centrumába. Az EU szakpolitikájában hasonló fontosságú volt a 2009-ben megszületett *Barca-jelentés* is (Barca 2009), amely teljesen új alapokra építkezve, a kohéziós politikát helyi bázisú (*place-based*) politikaként határozta meg. Az adminisztratív régiók helyett a területi alapegységként szintén a *hely* (pontosabban a funkcionális régió) jelent meg (Illés 2009; Smahó 2011). Ez a szemlélet az új területfejlesztési politikában és eszköztárában is helyet kapott, hiszen a *place-based* típusú beavatkozások sok tagországban a korábbiaknál nagyobb szerepet kapnak a 2014-20-as ciklusban (Nyikos 2014). A tervek szerint összesen 15 tagországban valósulnak meg integrált területi programok, (ITI) jellemzően nagyon változatos területi célzással és szerkezetben (CEMR 2014).

A fenti szakpolitikai folyamatok nyomán a régiók és regionalizmus kérdéskörének vizsgálata Magyarországon új szemléletet igényel, amelyben az alulról építkező kezdeményezések és jelenségek rögzítése és értelmezése a korábbiaknál hangsúlyosabb szerepet kell kapjon, hiszen ma már régiókról szakpolitikai értelemben pusztán csak statisztikai értelemben beszélhetünk.

Az alulról építkező társadalmi folyamatok vizsgálatához a Balaton térsége kínál potenciális keretet, ahol közel másfél évszázados hagyományai vannak az önszerveződésnek (lásd. pl. Agg 1991; Marton 2013; Oláh 2002), és napjainkig kihatóan a fejlesztéspolitikai rendszerben is egy külön szabályozott téregységet alkot, amelyre Magyarországon alig találhatunk hasonló példát.

2010-ben véget ért egy vitákkal terhelt területpolitikai korszak, amelyben a régió és/vagy megye kérdésköre csapott össze; valamint 2013/14 során Magyarország első teljes uniós fejlesztési ciklusa is lezárult. Mindkét korszakhatár vizsgálódásra ösztönözhet, amely során érdekes és szükséges megtekinteni a területi politika és a Balaton térség kapcsolatát; azt hogy egy nemzetgazdaságilag és szimbolikusan is fontos, közfigyelem érdeklődési körében álló területet milyen folyamatok érintettek.

Lengyel Imre (2003, 75.) fogalmazta meg azt a hazai területpolitika szempontjából releváns kérdést, hogy „*a régióknak van problémájuk, vagy társadalmi problémáknak van régiójuk?*” Disszertációm kulcskérdése is ebben a mondatban foglalható össze, hiszen arra keresem a választ, hogy a Balaton térségében az alulról építkező folyamatok (társadalmi problémák) képesek voltak-e önmaguk régiójának kiépítésére; illetve a felülről szervezett rendszerek képesek voltak-e kezelni egy ilyen sajátos gazdasági és társadalmi helyzetű egységet. Mindez szervesen kapcsolódik a szakpolitika új szemléletéhez, a funkcionális téregységek előtérbe kerüléséhez.

Mindezeket figyelembe véve, dolgozatom szándéka, hogy a rendszerváltozást követő időszakra vonatkozóan, de különösen a 2000-es évek tekintetében megvizsgálja az alulról építkező balatoni társadalmi és politikai törekvéseket, valamint ezeket szembe állítsa a különböző felülről irányított intézményes folyamatokkal.

E kettős célnak megfelelően a dolgozomban is két értelmezési keretet, a regionalizmus és területi politika, kívánok alkalmazni, valamint megtalálni a lehetséges kapcsolódási pontokat.

A fenti célok elérése érdekében a dolgozatom öt fő témakör köré épül fel:

- Az első részben részletesen érintem a regionalizmus, valamint a területi politika, és főként a területfejlesztés kapcsolódó elméleteit és értelmezéseit.
- A második témakör elsősorban az alulról-építkező folyamatok háttérében álló tényezőket mutatja be. Összefoglalom a térség történetének 20. századi főbb eseményeit, elsősorban a társadalmi és szakpolitikai jellegzetességekre koncentrálva. Önálló alfejezetben tárgyalom a balatoni társadalom jellegzetességeit a kohézió, társadalmi tőke és identitás kérdéseit sorra véve. Ezekkel párhuzamosan pedig a térség gazdaságának elmúlt évtizedeit elemzem.
- A harmadik kérdéskör a hazai fejlesztéspolitika Balatonnal kapcsolatos rendszerét tekinti át. Az általános megközelítésen túl a fejlesztéspolitika jellemzőit elemzem részletesebben, amely a legnagyobb hatással volt a térségi társadalmi és politikai folyamatokra. A témaköröket korábbi és általam végzett kutatások, értékelések eredményeivel támasztom alá.

- A negyedik témakör az balatoni önrendelkezési és intézményesülési kezdeményezéseket tekinti át, elsősorban a kapcsolódó szervezetek bemutatásával, valamint a társadalom és a közélet körében kimutatható támogatottságával.
- Végezetül az eredmények összegzésével, az elméleti állításokkal ütköztetve a konklúzió levonására kerül sor.
- Dolgozatom lezáró fejezetében pedig azokat a szakpolitikai folyamatokat kívánom tárgyalni, amelyek az elkészítésével párhuzamosan kezdődtek el, hatásuk még nem megítélhető, de már kijelölhetik a kutatás jövőbeni irányait.

Disszertációmban alapvetően társadalomtudományi szemlélettel és eszköztárral élek, ugyanakkor egyes folyamatok megértéséhez óhatatlanul szükség van bizonyos gazdasági tényezők tárgyalására is, e vetületekre csak a szükséges mértékben térek ki.

A bevezetés során szükséges tisztázni munkám területi szemléletét is. A címben szereplő *Balaton térség* kifejezést kettős értelemben használom. Szakpolitikai vetületben szinonimája az 1996-os területfejlesztési törvény (1996. XXI tv. a területfejlesztésről és területrendezésről) által létrehozott Balaton Kiemelt Üdülőkörzetnek (továbbiakban BKÜ), amelynek határait (a többször módosított) ún. *Balaton törvény* (2000. évi CXII. törvény. a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról) határozta meg. A kérdéskör összetettségét mutatja, hogy az alulról-építkező, társadalmi, politikai folyamatok tárgyalása során ez a ma már 180 települést magába foglaló intézményes térkategória csak korlátozottan használható. Arra e dolgozatban nem vállalkozhatok, hogy a Balaton-térség társadalmi képzetben élő határait meghúzzam (feltehetőleg egzakt formában nem is lehetséges), így csak jelezni akarom, hogy ez esetben egyfajta földrajzi vonzáskörzetként értelmezem e fogalmat.

A másik tisztázandó kérdés az időbeliség. A tanulmányom elsősorban a Balaton térség 2000-es évektől tapasztalható helyzetét kívánja feltárni a regionalizmus és területi politika tekintetében. Ezzel együtt az alulról-építkező társadalmi folyamatok megértéséhez múltbéli kitekintésre is szükség van, akár több mint 100 évre visszamenőleg; valamint a területpolitika viszonylatában a 1990-es évek előzményeit is szükséges érinteni. Az elemzésem szimbolikus kezdőhatárát, ha konkrét időponthoz kötöm, akkor az a modern területi politika megszületését jelentő 1996-os területfejlesztési törvény jelentheti (Rechnitzer 2000). Ugyanakkor a vizsgálódás időtartama sem érhet véget 2010-zel, ebből a szempontból tényleges időbeni határt a 2007-2013-as fejlesztési időszak lezárulása, vagy a területi politika 2010-es kormányváltást követő folyamatos átalakulása jelenthet. Mindemellett, mint említettem, a napjainkban tapasztalható folyamatokra is kitérek munkám lezárása során.

II. Kutatási kérdések és hipotézisek

A disszertációm témaválasztásával összefüggésben az alábbi kérdéseket fogalmaztam meg. A munkám összegző kutatási kérdése az, hogy a Balaton térségében az 1990-es éveket követően milyen az intézményesülés irányába mutató társadalmi folyamatok zajlottak; és mindezek hogyan viszonyulnak a területpolitika intézkedéseihez? Ennek keretében az alábbi konkrét felvetésekre kívánok választ adni:

1. Balaton térségében az 1990-es években újjáéledő alulról építkező társadalmi és politikai kezdeményezéseknek melyek a jellemzői, mi áll kialakulások háttérében, és milyen célok elérésére törekedtek, megfeleltethetőek-e a regionalizmus elméleti szempontjainak?
2. A második kérdés keretében arra kívánok választ adni, hogy a 1996-ost területfejlesztési törvény megszületését követően a területi szakpolitika milyen formában tudta kezelni a Balaton térség problémáit és mindez mennyiben kapcsolódott az alulról építkező kezdeményezések által megfogalmazott tervekhez és elképzelésekhez?

A fenti kutatói kérdések megválaszolásával az alábbi hipotézisek igazolását kívánom elvégezni.

1. *hipotézis*: Feltételezésem szerint a vizsgált balatoni társadalmi folyamatok alapvetően megfelelnek a regionalizmus fogalmának komplex értelmezésének (lásd pl. Süli-Zakar 2003; Győri-Szabó 2006; Bourdieu 1985; Nemes Nagy 2009), hiszen egy soktényezős, a társadalmi, kulturális és táji adottságokból kialakuló, identitást biztosító, önrendelkezés irányába mutató folyamatról van szó, amelynek kialakulását külső (területpolitikai) hatások is ösztönözték.
2. *hipotézis*: Munkám második hipotézise a területpolitika működésére kíván rávilágítani. Feltételezésem, hogy az alulról építkező kezdeményezések, a térségi közélet képviselői által megfogalmazott elképzelések csak rendkívül korlátozottan jelennek meg a Balatont érintő szakpolitikai intézkedések sorában, amely így a regionalizmus megerősödését ösztönözte. Feltételezésem szerint ez annak köszönhető, hogy bár a vizsgált időszakban jelen voltak a területi szakpolitikákban a decentralizáció egyes jegyei, mindez a Balaton térségében csak rendkívül korlátozottan érvényesült. A vizsgált időszakban a hazai fejlesztéspolitika nem tudta megoldani azokat komplex társadalmi és gazdasági kihívásokat, amelyek az elemzés alá vont területen jelentkeztek, mellyel párhuzamosan a kezdeti decentralizációtól

egyre inkább a centralizált működés irányába mozdult el a szakpolitika (lásd pl. Horváth 2003; Illés 2001; Pálné 2004, 2013; Perger 2010; Rechnitzer 2011; Rechnitzer – Smahó 2011).

III. Kutatási módszerek

A dolgozatom egyaránt támaszkodik elsődleges és másodlagos forrásokra. A szekunder források között kiemelt helyet foglalnak el a szakirodalmi anyagok és kapcsolódó kutatási jelentések. A Balaton térség problémáinak feltárása az elmúlt közel 20 évben meglehetősen népszerű tudományos téma volt. E gazdag szakirodalmi forrásanyag lehetővé tette, hogy számos rész kérdésben nem kellett önálló alapkutatást végezni, hanem a vonatkozó részeket elemezve fel tudtam használni munkám során. Hasonlóan gazdag forrást jelentettek a különböző szakpolitikai jellegű kutatások és elemzések, amelyek rendkívül változatos témakörökben szolgáltatott információkat a tanulmányomhoz.

A disszertációmban felhasznált primer jellegű források köre sokszínű. A feldolgozott szakpolitikai és fejlesztési dokumentumok, valamint jogszabályok állománya a tanulmányom egyik fontos alapját jelenti. Az e tárgykörbe tartozó források alkotják azt az anyagot, amellyel a területet érintő kormányzati intézkedések folyamata, jellege és tartalma felvázolható. E dokumentumok szinte mindegyike ma már a világháló segítségével, tematikus oldalakat felhasználva könnyen elérhető. Korábbi, a témához kapcsolódó primer források feltárására irattári kutatásokat végeztem.

Szintén a primer források közé sorolhatóak azok a sajtóanyagok, amelyek áttekintése értékes volt egy-egy korábbi politikai vagy szakmai döntés körül kialakuló vita nyomon követésére; vagy éppen a regionalizmus tárgykörébe tartozó balatoni események, megmozdulások, tervek felvázolására. Ebben az országos napilapok és a Balatont érintő három megye napilapjainak archívuma egyaránt hasznos információkat nyújtott.

A közelmúlt alulról jövő kezdeményezéseinek részletes bemutatására, valamint a kutatás szempontjából releváns kérdések vizsgálatára egy önálló önkitöltős kérdőíves véleményvizsgálatot végeztem. A *balatoni politikai, döntéshozói, civil elit képviselőinek véleménye a Balaton-térség területiségének, státuszának, fejlesztésének és érdekérvényesítő képességének kérdéseiről* címet viselő vizsgálat 2014 júliusában zajlott, az adatgyűjtés lezárása augusztus 8-án került sor. A válaszadók önszerveződés, fejlesztéspolitika, térszervezés és érdekképviselet témakörökben összesen 43 kérdésre válaszolhattak. A kérdőívet a világháló segítségével

tettem elérhetővé, az *Online Kérdőívportál* (onlinekerdoiv.hu) lekérdezési felületét alkalmazva.

A *Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség* adatbázisát felhasználva a lekérdezés mintavétele teljesnek tekinthető, mivel minden olyan szervezet, személy, intézmény, hivatal és tisztségviselő megkeresésre került, amely vagy aki a Balaton térség regionalizmusának és területi politikát érintő problémáival kapcsolatban állhat.

Az összesen 440 címre eljuttatott kérdőívet kitöltve mindösszesen 166-an küldték vissza, összesen 168 válaszkategóriát megjelölve. Mindez nominálisan 38%-os válaszadói hajlandóságot jelentett.

A kérdőíves vizsgálat és fenti kutatási eszközök eredményeinek kiegészítésére, a vizsgált téma összefüggéseinek feltárására félig strukturált személyes szakértői interjúk eredményeit is felhasználtam. A tanulmány elkészítéséhez felhasznált interjúk két csoportba oszthatók. Egyrészt a Balatont érintő területi politika témájában végzett korábbi kutatások során általam készített félig strukturált interjúk vonatkozó eredményeit használtam fel; illetve ezeket kiegészítve újabb interjúkat is készítettem.

Az elemzés alá vont interjúkban az alulról építkező szervezetek képviselői, a regionalizmus szószólói, az érdekképviselő vezetők, a központi kormányzat tisztségviselői, valamint a fejlesztéspolitika formálói egyaránt helyet kaptak. A regionalizmus és a területi politika folyamatainak értelmezéséhez így minden tekintetben kapcsolódnak a megkérdezettek által nyújtott válaszok és információk, valamint kiegészítik a kérdőíves vizsgálat eredményeit.

IV. A disszertáció eredményei

Disszertációm átfogó kutatási kérdése az volt, hogy a Balaton térségében az 1990-es éveket követően milyen a közjogi intézményesülés irányába mutató társadalmi folyamatok zajlottak; és mindezek hogyan viszonyulnak a területpolitika intézkedéseihez? Ennek keretében fogalmaztam meg részkérdéseimet és hipotéziseimet. A munkám 2000-es évek időkeretében a Balaton térségében vizsgálta azokat a társadalmi és politikai folyamatokat, amelyek alulról építkező mozgalomként a téregység önkormányzatiságát vagy öngazgatását kívánták elérni. Ezzel párhuzamosan azokat a területi politika tárgykörében tartozó jellegzetességeket is rögzítettem, amely a vizsgált időszakban a központi hatalom részéről a térség szabályozására vagy fejlesztésére vonatkoztak.

Az elemzésem elméleti és gyakorlati szinten két egymástól elkülönülő téma köré épült fel, ugyanakkor a következtetések során a regionalizmus és a területi politika tárgykörébe tartozó megállapítások összekapcsolódnak.

A tudományos elméletek áttekintése során hazai és nemzetközi szakirodalomra alapozva a regionalizmust egy többtényezős társadalmi folyamatként határoztam meg, amelyben a regionális tudomány mellett a szociológia és politológia diszciplínák eredményeit is szintetizáltam. Ebben komplex értelmezésben a regionalizmust alulról-építkező társadalmi folyamatként határoztam meg, amelynek háttérében a földrajzi, kulturális és gazdasági adottságok és érdekek állnak, mindezekre alapulva jelenik meg az adott közösségben a társadalmi kohézió, a társadalmi tőke, valamint a területi identitás. Politikai értelemben a regionalizmus végső célja valamilyen fokú területi autonómia, önkormányzatiság kialakítása.

Az elméleti keretek meghatározásával összhangban egy olyan hazai területi vizsgálatot kívántam folytatni, amely segítségével lehetőség szerint igazolható a fenti állítás, egyben kimutatva azt is, hogy Magyarországon ebben a komplex értelmezésében jelen van a regionalizmus. Ehhez a kutatási előzmények ismeretében a Balaton térsége jelentett megfelelő elemzési színteret.

Feltételezve, hogy a regionalizmus társadalmi jelenségei nem elválaszthatóak a makro (nemzeti) szinten zajló politikai folyamatoktól, így az elemzésem másik dimenzióját a területi politika körébe tartozó kérdések tárgyalása jelentette.

Az elméletek bemutatása során szakirodalmi megállításokra alapozva a területi politikát elsősorban a területfejlesztés eszközrendszerén keresztül értelmeztem, és azokat a kapcsolódási pontokat tártam fel, amelyben az alulról-építkező területi-társadalmi folyamatok és a szakpolitika közös dimenziói leírhatóak.

A konkrét kutatási kérdéseim a Balaton térségét érintően a helyi társadalomfejlődés és a politikai kezdeményezések jellegzetességeinek feltárása; valamint a magyarországi területi szakpolitika vizsgált térséget érintő működésére; illetve ezek lehetséges kapcsolódási pontjainak kimutatására irányultak.

Az elméleti felvetésekkel és kutatási kérdésekkel összhangban elsősorban két hipotézisre kívántam választ adni.

Elsőként azzal a feltételezéssel éltem, hogy a balatoni társadalmi-politikai folyamatok megfeleltethetőek a regionalizmus komplex elméletének, mivel annak minden ismérve (földrajzi, gazdasági, társadalmi adottságok, alulról-építkezés, önkormányzatiság programja) kimutatható a térségben.

Második hipotézisem a területi politika és a Balaton térség kapcsolatára vonatkozott. Azzal a feltételezéssel éltem, hogy a szakpolitikai intézkedések nem kapcsolódtak a térségi kezdeményezések által megfogalmazott elvárásokhoz, az alkalmazott eszközök nem voltak elégségesek a társadalmi és gazdasági problémák kezeléséhez, mindez nem csak a területi politika centralizált jellegét igazolja, hanem hozzájárult a regionalizmus erősödéséhez.

A disszertációmot megalapozó kutatás során többféle eszközt (szakirodalmi adatok feldolgozása, kérdőíves véleményvizsgálat, személyes interjúk másodelemzése, stb.) alkalmazva a fenti kérdések kapcsán az alábbi eredményeket állapítottam meg.

Az elsőként tárgyalt átfogó fejezet a vizsgált terület alapvető történelmi, társadalmi és gazdasági jellegzetességeinek feltárására törekedett, elsősorban azon szempontok figyelembevételével, amelyek az alulról-építkező folyamatok háttérének megértéséhez szükségesek. A dolgozatom e részeiben a regionalizmus feltételezett endogén tényezőinek elemeit kerestem.

Ennek során bemutattam azokat a történelmi előzményeket, amelyek 20. század első felében a balatoni önszerveződés tárgykörébe sorolhatók. Tárgyaltam ennek intézményi, társadalmi, szakpolitikai jellegzetességeit, valamint a korabeli turizmusgazdaság jellemzőit. E korszakról összefoglalóan elmondható, hogy a Balaton idegenforgalmi szerepének növekedésével párhuzamosan a helyi társadalom nagyfokú polgárosodása is megfigyelhető. Ebben az új társadalmi rétegben fokozottan jelentkezik az a gazdasági és kulturális igény, hogy a térségi befektetéseit önmaga kormányozhassa, így születnek meg az első, az érdekképviselőben rendkívül sikeres balatoni szerveződések. A történelmi jellegzetességeket tovább szemlélve a 20. század második felének térséget érintő eseményeinek tárgyalására is kitértem (közigazgatási rendezések, a szabályozások gyakori változásai, megoldatlan fejlesztések és a túlfogyasztással párhuzamosan jelentkező ökológiai problémák). Mindezeket a modernkori regionalizmus történelmi alapjaként értelmeztem, amelyek egyrészt mintaként szolgáltak az alulról-építkező társadalmi folyamatokhoz; másrészt az államszocializmus időszakából megörökölt problémák ezek közvetlen kiváltó okai is voltak.

Ezt követően a térségi társadalom alapvető jellegzetességeinek tárgyalása következett. Ennek keretében röviden bemutattam, hogy a balatoni térségi kultúra számos konfliktuson keresztül zajló kialakulása már 19. század végén megkezdődött, amely a 20. század során folytatódott. A század nagyarányú demográfiai folyamatai, főként a népességnövekedés, egy sajátos, idegenforgalmi adottságokon alapuló polgárosodott, magas életminőséggel bíró társadalom létrejöttét eredményezte. A regionalizmus elméletével összhangban a társadalomfejlődés sajátosságain belül elsősorban a kohézió, a társadalmi tőke, valamint a területi identitás

kérdéseit kívántam bemutatni. A társadalmi tőke és kohézió jellemzői során három témakörre tértem ki. Egyrészt kimutattam a balatoni civilszektor országos átlagtól eltérő erősségét. Kitértem egyes kutatások eredményeire, amelyek a balatoni társadalomra jellemző bizalom adottságait érintették. Ezeken túlmenően a közéleti részvételt a rendszerváltozást követő parlamenti választásokon mutatott nagyobb helyi aktivitás; valamint már az 1980-as években megjelenő, az állampárt akaratával szembenálló helyi politikai eredmények bemutatásával illusztráltam. Értelmezésemben mindezek a balatoni társadalmi tőke kiterjedt jellegét igazolják. A térség társadalmának tárgyalását az identitás és kötődés jellegzetességeinek bemutatásával zártam. Korábbi és a legújabb saját kutatások eredményeire alapozva bemutattam, hogy az elsősorban táji, természeti adottságokból táplálkozó térségi identitás a balatoni társadalmi csoportok (elitek, állandó népesség, hazai és külföldi ingatlanulajdonosok) mindegyikében kimutatható, amely egy fontos kohéziós szempontként jelent meg, az amúgy különböző érdekek mentén töredezett közösségekben.

Az endogén jellegzetességek tárgyalását a balatoni gazdaság jellemzőinek tárgyalásával zártam. Az 1980-as évek a balatoni idegenforgalom szempontjából egy olyan csúcsidezőszaknak tekinthető, ahol a vendégforgalomnak köszönhetően a második gazdaságban a társadalom széles rétegei juthattak magas jövedelemhez. Az 1990-es évektől a balatoni idegenforgalom volumene radikálisan visszaesett, amely a vendégéjszaka szám csökkenésében és a fizetőképes külföldi kereslet elmaradásában csúcsosodott ki a 2000-es évekre. A helyi és országos változásokkal összhangban a gazdaság szerkezete is sok tekintetben átalakult. Radikálisan csökkent a korábban kiemelkedő vállalkozói hajlandóság, a turisztikai szektor leépült, ugyanakkor gazdasági funkcióváltás nem zajlott le: az idegenforgalom és a ráépülő szolgáltató ágazat maradt a domináns. Mindez azt eredményezte, hogy a balatoni vállalkozások országos viszonylatban egyre szegényebbek lettek, két évtized alatt a térség nemzetgazdasági szerepe egyre kisebb lett. A Balatonnál megtermelt átlagos GDP tekintetében a 2000-es évek végére a térség belesimult a magyar vidéki átlagba. Azzal együtt, hogy ez a helyi társadalom lobbiját is jelentősen csökkentette, jelentősen hozzájárult az alulról-építkező társadalmi folyamatok megerősödéséhez.

A dolgozatom második nagyobb egysége a Balaton-térség szabályozásának és fejlesztésének szakpolitikai jellegzetességeit tekinti át az 1990-2000-es évek vonatkozásában. Ennek keretében elsősorban azokat a sajátosságokat tárgyaltam, amelyek külső tényezőként hatottak a balatoni társadalomra, közéletre és gazdaságra. A fejezet a vonatkozó dokumentumok elemzésén, korábbi szakpolitikai értékelések eredményein, valamint a szabályozásokról alkotott térségi elitek véleményének feltárására alkalmazott saját kutatásomon alapul.

Elsőként azokat az intézményi és szabályozási kereteket mutattam be, amelyek közvetlenül a vizsgált területet érintették. Az 1996-os területfejlesztési törvény megszületésének idején határozottan jelen volt a hazai szakpolitikában a decentralizált működésre való törekvés, amelynek legkiemelkedőbb példáját éppen a széles jogkörökkel felruházott *Balaton Kiemelt Üdülőkörzet* és *Balaton Fejlesztési Tanács* létrehozása mutatja. Mindebben némi alulról érkező hatás is érvényesült. A folyamatot erősítette az is, hogy 2000-ben önálló törvény intézkedik a térségről; valamint 2006-ig a decentralizált források széles (ámbar egyre csökkenő értékű) köre állt a rendelkezésére.

Ugyanakkor ebben az időszakban már látszottak azon szabályozási problémák is, amelyek nem teljesen alkalmazkodtak a helyi adottságokhoz és rendkívüli következetlenségre utalnak a szakpolitikai döntéshozatal részéről. Ennek az egész évtizedet meghatározó legkirívóbb példája a térszervezés problémaköre. Bemutattam, hogy a BKÜ létrehozásával egy olyan téregység született, amely gyakorlatilag semmilyen formában nem illeszkedett az egyéb térkategóriákhoz. Ennek az uniós csatlakozást követően jelentkeztek az igazán nagy problémái, hiszen a NUTS és LAU rendszer átvételével e kategóriák váltak a fejlesztéspolitika alapjaivá is. Mindez előrevetítette, hogy az évtized második felében a decentralizált fejlesztési térség háttérbe szorul a szakpolitikai intézményrendszerben. A felülről szervezett téregység ráadásul a természeti, táji, társadalmi, gazdasági adottságokhoz sem igazodott, alapvetően nem illeszkedhetett az alulról építkező szerves fejlődéshez.

A fejlesztéspolitika rendszerében a decentralizált forrásoknak köszönhetően 2004-ig bezárólag sok tekintetben érvényesült a térség törvényileg deklarált kiemelt jellege, amely során a fejlesztések megvalósulása térségi koordinációban valósulhatott meg. Ennek ellenére a fejlesztéspolitikai időszakban is számos probléma fellépett: a kihelyezett támogatások nem bizonyultak elegendőnek a helyben megfogalmazott stratégiai célok megvalósításához sem, valamint a megyei és régiós források vonatkozásában már ekkor jelentkezett a Balaton periféria jellege.

A legnagyobb érdeksérelmet e terület az uniós fejlesztéspolitikai rendszerben szenvedte el. A térségben megfogalmazott vágyakat, hogy a *Balaton régió* gondolata és a térség kiemelt jellege legalább a fejlesztési rendszerben érvényesüljön, sem a 2004-2006-os, sem a 2007-2013-as ciklus idején nem sikerült érvényesíteni. Az első uniós fejlesztési ciklusban a térség pályázói rendkívül eredménytelenek voltak, még a kihelyezett hazai forrásokkal együtt sem sikerült a különböző mutatókban az országos átlagokat elérni. Ez jelentősen hátráltatta a stratégiai célok megvalósulását is. Ennek nyomán a következő fejlesztési ciklus idején még határozottabban jelent meg az elképzelés önálló balatoni források megszerzésére. Mindezt a

NUTS2-es szintet előtérbe helyező kormányzati döntésekkel szemben szinte semmilyen formában nem sikerült érvényesíteni, amelyet a régiók ügyének fokozatos háttérbe szorulása még jobban ellehetetlenített. A Balaton kiemelt programmal történő támogatása végül nem hozott eredményt, hiszen kevesebb mint egy év alatt egyértelművé vált, hogy a korabeli intézményrendszer nem képes egy komplex támogatási rendszert kezelni. Ennek következtében a ciklus során végig fennállt az a rendszer, hogy a térség kénytelen ágazati és regionális programokból finanszírozni önmagát. A forrásszerzés tekintetében a korábbiakhoz képest eredményesebb voltak a balatoni pályázók, ugyanakkor a helyben megfogalmazott stratégiai célokat alig-alig sikerült teljesíteni. Mindezek mellett a felülről szervezett rendszer nyomán a térség strukturális problémái tovább mélyültek, amelyet jól jelez, hogy a turisztikailag kiemelt terület településeinek többségére semmilyen idegenforgalmi támogatás nem érkezett.

Évtizedes összehasonlításban a Balaton fejlesztése nem volt sikertelen a legutóbbi fejlesztési időszakban. A becslések szerint a 2007-2013-as időszakhoz hasonló volumenű fejlesztési forrás, csak az 1970-es években érkezett a térségbe, amely akkor megalapozta az idegenforgalmat. A 2000-es évek támogatásai azonban nem voltak elégségesek ahhoz, hogy a vidék strukturális gondjait és belső ellentmondásait kezelni tudják.

A forrásszerzés egészét tekintve a BKÜ ismételten marginális helyzetbe került, képviselete nem kapott helyet az uniós fejlesztéspolitika intézményrendszerében, ebből kifolyólag az alulról építkező elképzelések és a területpolitika között nem lehetett érdemi kapcsolat. A központosítást tovább fokozta, hogy a BKÜ-t képviselő BFT-ben ebben az időszakban egyre inkább a központi hatalom képviselői és érdekei kerültek túlsúlyba. A fejlesztéspolitika kapcsán csak pontszerűen, városok viszonylatában lehet kimutatni a hatékony forrásszerzési lobbist, amely végső esetben a BKÜ-n belüli területi különbségek további elmélyítését eredményezte.

Disszertációm harmadik nagyobb egységében a fentieket szintetizáló jelleggel bemutattam azokat a mozgalmakat és szerveződéseket, amelyek az 1990-2000-es években alulról építkezve jöttek létre és a Balaton térség önállósodásának célját tűzték ki programjukra, a *Balaton régió* létrehozásának gondolatától kezdve a gazdasági vagy fejlesztéspolitikai mozgástér növeléséig. Ezt kiegészítve, korábbi és saját kutatásokkal támasztottam alá, hogy a társadalmi csoportok valamint a közélet képviselői körében politikai korszakokon átnyúlóan, változó intenzitással, de szilárdan kimutatható a térségi önkormányzatiságra való törekvés.

A társadalmi és politikai folyamatok tárgyalását a balatoni érdekképviselőt kérdéskörével zártam. Ennek során saját kutatásaim és konkrét példák nyomán bemutattam a térségi

képviselő gyengeségeit. Az egész térségre kiterjedő hatékony érdekképviselő hiányát főként a települési szint erőssége, a közöttük fellépő ellentétek, valamint a központi szervezésű intézmények felé mutató általános bizalom igazolja. Mindez összességében az alulról építkező térségi szerveződések mozgásterét alapvetően korlátozta. A rendszerváltozást követően, de különösen a 2000-es években a Balaton térségében sorra alakultak azokat az érdekvédelmi szervezetek, amelyek a Balaton-régió intézményesülését, területi önrendelkezését szorgalmazták. A 2000-es évek elején e szándéknak erős támogatottsága volt a teljes társadalomban, valamint a helyi döntéshozók körében is. Saját kutatásom a balatoni közélet képviselői körében 2014-ben is többségi támogatottságát mérte a térségi intézményesülés gondolatának. A széles társadalmi bázis ellenére e folyamatok kiteljesedésének nem voltak meg a lehetőségei, a Balaton ereje ehhez kevés volt.

A fent összefoglalt eredmények nyomán a kutatási kérdések tekintetében az alábbi következtető megállapítások tehetők.

Az elméleti fejezetben több tudományágat képviselő irányzat szintetizálásával komplex módon értelmeztem a regionalizmus fogalmát. Alább ezt összefoglalva hasonlítom össze az elméleti tényezőket a Balaton vonatkozásában elért kutatási eredményeimmel.

A regionalizmus elméleti tényezői a szakirodalom szintetizálása alapján	A vizsgálati eredmények a Balatonnál
Táji, természeti összefüggő adottságok	A Balaton mint földrajzi egység természetes térszervező hatása
Funkcionálisan összekapcsolódó, belső kapcsolathálózattal bíró terület	Az idegenforgalmi ágazat dominanciája a gazdaságban és az erre épülő településhálózat
Kulturális és történelmi hagyományok	A 19. század végétől kialakuló balatoni polgárosodó társadalom, kiterjedt szerveződések és mozgalmak a 20. század első felében
Társadalmi kohézió és társadalmi tőke	A 1990-es évektől kiépülő erős civil-szektor, átlagosnál magasabb politikai részvétel és aktivitás, elitcsoportok körében kimutatható országos átlagnál erősebb személyközi bizalom
Területi identitás és kötődés	Minden balatoni társadalmi csoport körében kimutatható erős térségi identitás
Alulról-építkező társadalmi folyamatok	1980-as években megjelenő protestáló politikai események, 1990-es évektől kibontakozó széles társadalmi alapokon nyugvó térségi gazdasági és érdekképviselői szervezetek megjelenése
Az önkormányzatiság/autonómia	20. század eleji hagyományokra

programjának megjelenése	építkezve, az önkormányzatiságot, közigazgatási önállóságot, vagy saját fejlesztéspolitikai rendszer kívánó programok megjelenése a szervezeteknél, ennek kimutatható társadalmi támogatottsága a népesség és elitcsoportok körében
Külső politikai tényezők	Az 1950-es évektől gyakran változó térséget érintő, helyi érdekeket sértő szabályozási és intézményi környezet, korszakokon átívelő elégtelen forráskihelyezés, a térség strukturális (természet, gazdaság, idegenforgalom, közlekedés, stb.) problémáinak megoldatlansága, gazdasági pozícióvesztés.

A regionalizmus tényezői és megjelenésük a Balaton térségében

A tárgyalt eredmények nyomán összefoglalóan kijelenthető, hogy a vizsgált terület minden olyan jellemzője kimutatható, amely a regionalizmus szintetizáló értelmezésében jelen van. Ennek nyomán az elmúlt évtizedek balatoni társadalmi és politikai folyamatai társadalomtudományi szempontok szerint regionalizmusként értelmezhetőek, amely nyomán az első hipotézisem ilyen formában igazoltnak tekinthető.

A második kutatási témaköröm és ezzel kapcsolatban álló feltételezésem a területi politika működésére vonatkozott.

A területpolitika elméletének tárgyalása során a szakpolitika működésének és a területi szintek különböző dimenzióinak keretében állítottam fel azt a keretet, amelyben központi intézkedések (top-down) és az alulról építkező szerves folyamatok (bottom-up) kapcsolata értelmezhető.

A regionális tudomány szempontrendszer szerint a Balaton térségét egy homogén régiónak tekinthetjük, ahol a táji, természeti, gazdasági adottságok jelentik az alapját a szerves egésznek. Az elméleti értelmezésben a fő kérdés tehát az volt, hogy a társadalom és a politikai által létrehozott régió típusok, mint a fejlesztési ill. közigazgatási régiók, hogyan kapcsolódnak egy szerves adottságokkal bíró területhez, jelen esetben a Balatonhoz. Ideális esetben tehát egy homogén régióhoz az alulról-építkező területpolitikai rendszerben a problémák mentén szerveződő fejlesztési téregység is társul.

Mint az eredmények tárgyalása során bemutattam, a Balaton térsége közigazgatási tekintetben mindig is megosztott volt, hiszen területén általában 2 vagy 3 megye osztozott. (Bár ennek megváltoztatására már a 19. század végétől voltak társadalmi törekvések, illetve központi tervek az 1950-es évektől.) A megyerendszerre épülő statisztikai, majd fejlesztési régiók

létrehozásával (illetve a lopakodó politikai regionalizáció eredményeivel) a vizsgálatom időszakában a Balaton térsége igazgatási tekintetben továbbra is megosztott maradt.

A területfejlesztés szempontjából ez a kérdés összetettebb. Mint tárgyaltam, a Balaton térségéhez már a 20. század első felében is kapcsolódtak központi létrehozott fejlesztési terek és ez a 2000-es évek elején bontakozott ki jelentősen (BKÜ létrehozása és törvényi háttér felépítése). Az elméleti szempontok szerint tehát egy ideális térszervezési rendszer jött létre a Balatonnál.

A helyzet ellentmondása abban áll, hogy egy top-down irányból megszervezett fejlesztési terület és szabályozása lényegében nem állt kapcsolatban a bottom-up társadalmi folyamatokkal. Másként fogalmazva, a Balaton mint fejlesztéspolitikai egység létrehozása csak nagyon rövid ideig és szűk jogosítványok esetében párosult decentralizációval. A területpolitika a vizsgált térség esetében, jogszabályban meghatározott kiemeltsége ellenére is egyre inkább centralizáltabban működött, amely nem volt megfelelő ahhoz, hogy a helyi társadalom igényeihez és a valós fejlesztési szükségletekhez (források, jogosítványok, szabályozások) kapcsolódjon, ezzel jelentősen rontotta a térség versenyképességét.

A 2. hipotézisem, amelyben a területpolitika működéséről azt feltételeztem, hogy érdemi tartalommal nem kapcsolódott a térségi politikai folyamatokhoz és hozzájárult a regionalizmus megerősödéséhez, a fenti értelmezési keretben igazoltnak tekinthető.

A Balaton és központi hatalom intézkedéseinek viszonylatában egyet kell érteni *Horváth Gyula* (2015) a hazai decentralizáció elmaradásáról szóló megállapításával. Véleménye szerint: *„A szubszidiaritás elve és gyakorlati alkalmazása pozitív hatást gyakorolt az európai területi kohézió alakulására. Azok az országok értek el sikereket, amelyek az állam szervezeti rendszerének átalakításában a szubszidiaritást alapkövetelménynek tekintették, és komplexitásában alkalmazták. Azaz a teljes döntési hierarchia átalakítása során a kompetenciák telepítésének újrarendezésére került sor: a centralizált funkciókat éppúgy újrafogalmazták, mint ahogy az alsóbb szintek feladatai között is átrendeződéseket hajtottak végre. Sok példa bizonyítja, hogy az a társadalomirányítási rendszer versenyképes, amelyik egyértelműen tekintetbe veszi azt a szervezési követelményt, hogy nem szabad megterhelni az alacsonyabb szintet megoldhatatlan feladatokkal és az átruházott kompetenciákhoz finanszírozási forrásokat is juttatni kell. A regionalizmus térnyerése a területi szerkezet korszerűsítését eredményezi.”* (Horváth 2015:32) Ez azonban a Balaton térségében sem valósult meg.

A területi politika és a regionalizmus, két ellentétes irányú folyamata között a vizsgált időszakban csak részben volt kapcsolat. A területpolitika eszközeinek sikertelensége hatással

volt a térségi kezdeményezésekre, ugyanakkor ez ellentétesen már nem működik. A megfogalmazott társadalmi elvárásoknak nem volt érdemi hatásuk a szakpolitikai intézkedésekre. Ehhez hozzájárulhatott az is, hogy a balatoni regionalizmusnak közmegegyezései programja, hatékony érdekképviselete nincsen, nem vált kimunkált politikai programmá, mozgalom jellegén nem lépett túl.

Összefoglalóan az alábbi megállapítások tehetőek a 2000-es évek Balatonjára vonatkozóan:

- A balatoni regionalizmus jelentős társadalmi beágyazottsága ellenére megfelelő érdekképviselet hiányában kimutatható eredményeket nem tudott elérni.
- A területpolitika centralizáltan és változatos eszközökkel, ugyanakkor megfelelő források és intézmények biztosítása nélkül irányította a Balaton térségét, amely így alkalmatlan volt arra, hogy a tartós társadalmi és gazdasági problémákat megoldja.
- A két folyamat között érdemi kapcsolat alig mutatható ki.

V. A tézisekben felhasznált irodalom és egyéb források

Agg Zoltán (1991): *Elképzelések egy Balaton körüli megye kialakítására 1919-1989.*

Comitatus – Önkormányzati Szemle I. évf. 5-6. szám 99.

Barca, Fabrizio (2009): *An Agenda for a Reformed Cohesion Policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations.* Independent Report.

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf

(Letöltés ideje: 2015. február 3. 11:15)

Bourdieu, Pierre (1985): *Az identitás és a reprezentáció. A régió fogalmának kritikai elemzéséhez.* Szociológiai Figyelő, 1985/1. szám 7-22.

CEMR (2014): *The use of Integrated Territorial Investments (ITI) by Member States.* Council of European Municipalities and Regions, Brüsszel.

http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_survey_on_Integrated_Territorial_Investments_2014_EN.pdf (Letöltés ideje: 2015. augusztus 3. 10:46.)

Győri Szabó Róbert (2006): *Kisebbség, autonómia, regionalizmus.* Osiris Kiadó, Budapest.

Horváth Gyula (2015): *Újra a decentralizáció jelentőségéről.* In: Ricz András – Takács Zoltán (szerk.): *A régió tizpróbája.* Regionális Tudományi Társaság, Szabadka. 25-34.

Horváth M. Tamás (2003): *A regionális intézményrendszer kiépítése Magyarországon: szervezeti rend és működés.* Magyar Közigazgatás. LIII. évf. 5. szám 257-271.

- Illés Iván (2009): *A területpolitika változási irányai az Európai Unióban* MTA RKK-DTI Előadás. www.mrtt.hu/konferenciak/teruletfejlesztok/illes.ppt (Letöltés ideje: 2014.szeptember 25. 14:20)
- Illés Iván (2001): *Régiók és regionalizáció*. Tér és Társadalom XI. évf. 1. szám 1-23.
- Lengyel Imre (2003): *Verseny és területi fejlődés*. JATE Press, Szeged.
- Marton István (2013): *A Balaton régió fejlődése - A regionális gondolkodás és a turizmus fejlődésének összefüggései a Balaton térségében*. Acta Scientiarum Socialium 39. szám 161-179.
- Nemes Nagy József (2009): *Terek, helyek, régiók*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Nyikos Györgyi (2014): *New territorial development tools in the cohesion policy 2014-2020*. Detouropé – The Central European Journal of Regional Development and Tourism. Vol. 6. Issue 3. 39-54.
- OECD (2006): *The New Rural Paradigm. Policies and Governance*. OECD, Paris.
- Oláh Miklós (2002): *Az érintettek többségén nem múlik. Vélemények és javaslatok a Balaton régió területi kérdéseiről*. Comitatus – Önkormányzati Szemle. XII. évf. 7-8. szám 52-72.
- Pálné Kovács Ilona (2004): *A közigazgatási régiók esélyei hazánkban*. Magyar Tudomány 49. kötet 952-961.
- Pálné Kovács Ilona (2013): *Miért hagytuk, hogy így legyen? A területi decentralizációs reformok természetrajza Magyarországon*. Politikatudományi Szemle XXII. évf. 4. szám 7–34.
- Perger Éva (2010): *Az EU kohéziós politika kormányzati irányításának magyar sajátosságai*. Tér és Társadalom. XXIV. évf. 1. szám 119-136.
- Rechnitzer János (2012): *A régiók az elmúlt 20 év területi politikájában*. In: Bajmócy Zoltán – Lengyel Imre – Málovics György (szerk.): *Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság*. JATEPress, Szeged. 175-194.
- Rechnitzer János – Smahó Melinda (2011): *Területi politika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Rechnitzer János (2000): *Területi politika az EU csatlakozás előtt*. In: Farkas Beáta - Lengyel Imre (szerk.): *Versenyképesség – regionális versenyképesség*. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. 13-24.
- Smahó Melinda (2011): *Az Európai Unió területi politikájának értékelése és jövőbeni irányai*. In: Róbert Péter (szerk.): *Magyarország társadalmi-gazdasági helyzete a 21. század első évtizedeiben*. SZE-KGK <http://kgk.sze.hu/elektronikus-kautz-kotet-2011> (Letöltés ideje: 2014. augusztus 15. 13:04)

Süli-Zakar István (2003): *A régió: földrajzi integráció*. In: Süli-Zakar István (szerk.): *A terület- és településfejlesztés alapjai*. Dialóg Campus, Budapest – Pécs. 127–139.

VI. A dolgozat témakörében megjelent saját publikációk, előadások

Tanulmányok

- 2016 Kabai Gergely – Szabó Pál: *A hazai fejlesztéspolitika és térszervezés kapcsolódási pontjai az uniós csatlakozást követően*. Közép-Európai Közlemények. 9. évfolyam 32. szám (2016/1. szám) 7-22.
Kabai Gergely: *The Social Conditions in the Hungarian Balaton Region*. DETUROPE – THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF REGIONAL DEVELOPMENT AND TOURISM. Megjelenés alatt, várhatóan 2016. december.
- 2015 Kabai Gergely: *A balatoni regionalizmus jellemzői és ösztönzői*. In.: IV. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2014. Konferenciakötet PTE Doktorandusz Önkormányzat. Pécs.
Kabai Gergely: *A Balaton-térség kohéziójának problémái és hatása a területi folyamatokra*. In: Schaub Anita – Dr. Szabó István (szerk.): III. Interdiszciplináris Konferencia 2014. Konferenciakötet PTE Doktorandusz Önkormányzat. Pécs. 1037-1050.
- 2014 Kabai Gergely: *A balatoni társadalom kohéziójának kérdései*. Területi Statisztika. 2014. július 54. évfolyam 4. szám.
- 2013 Kabai Gergely: *A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet mozgástere a fejlesztéspolitika rendszerében 2006-2012 között*. DETUROPE – THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF REGIONAL DEVELOPMENT AND TOURISM. 2013. Vol.5 Issue 2.
- 2010 Kabai Gergely – Oláh Miklós: *Gazdasági Kamarától a TDM-ig - Vállalkozói együttműködések a Balatonnál* Comitatus XX. évfolyam 194.. szám
Kabai Gergely: *„Sajnos a szőlő egy évben csak egyszer terem...” A Balaton környéki borászatok gazdálkodásának és együttműködésének helyzete 2010 elején* Comitatus XX. évfolyam 194.. szám

Előadások

- 2015 Kabai Gergely: *A regionalizmus tényezői és jellemzői a Balaton térségében*. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia Pécs. 2015. május 15.

- 2014 Kabai Gergely – Szabó Pál: *„Effects of EU accession on bottom-up regional strategies and the top-down development policy in Hungary in the case of the Lake Balaton resort area.”* 10 Years of EU Eastern Enlargement – The Geographical Balance of a Courageous Step. Austrian Academy of Sciences, Institute of Urban and Regional Research. Bécs, 2014. december 3-4.
- Kabai Gergely: *„A Balaton térség kohéziójának problémái.”* III. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia. Pécs. 2014. 04. 15-17.
- 2012 Kabai Gergely: *„A Balatonnál élők életminőségének alakulása”* Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. EULAKES konferenciasorozat. Balatonfüred, 2012. szeptember 14.
- Kabai Gergely: *„A települési gazdasági erő változása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben”* Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. EULAKES konferenciasorozat. Gyenesdiás, 2012. szeptember 7.